

Henry Giroux

Μάθημα αμφισβήτησης της εξουσίας

συνέντευξη στον ΧΡΟΝΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟΥ

Ο Henry Giroux είναι ένας από τους θεωρητικούς πατέρες της κριτικής παιδαγωγικής και από τους κύριους εκπροσώπους της ριζικής δημοκρατίας. Τα έργα του αντιτάσσονται στις αντιδημοκρατικές τάσεις του νεοφιλελευθερισμού, του милитарισμού, του ιμπεριαλισμού, του θρησκευτικού φονταμενταλισμού και στις επιθέσεις κατά της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

*Τα βιβλία του «Η εκπαίδευση υπό πολιορκία», «Παιδαγωγία και η πολιτική της ελπίδας», «Οι δάσκαλοι ως διανοούμενοι» και «Εκπαίδευση και η μάχη για τη δημόσια ζωή» συζητήθηκαν όσο λίγα και έχουν εμπνεύσει χιλιάδες εκπαιδευτικούς σε όλο τον κόσμο.

*Ο Henry Giroux ήταν καθηγητής εκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο της Βοστώνης, κατείχε για πολλά χρόνια την έδρα Εκπαίδευσης και Πολιτιστικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Πενσυλβανίας και τώρα έχει την έδρα Global Television Network στο McMaster University του Καναδά.

HENRY GIROUX

* Είστε ένας από τους εκπροσώπους της κριτικής παιδαγωγικής. Θα καθορίζατε τον όρο και τη χρήση του;

- Η κριτική παιδαγωγική αναφέρεται σε ένα σύνολο ιδιαίτερων θεωρητικών αρχών που αγκαλιάζουν την πρωτοκαθεδρία της πολιτικής και της ηθικής ως κεντρικό γνώρισμα της εκπαιδευτικής θεωρίας και πρακτικής. Σε αντίθεση με τη συντηρητική άποψη ότι η παιδαγωγική είναι απλώς ένα σύνολο στρατηγικών και δεξιοτήτων προκειμένου να διδάξουμε ένα προκαθορισμένο θέμα, η κριτική παιδαγωγική ορίζεται ως μια ηθική και πολιτική πρακτική που αντιπροσωπεύει μια σκόπιμη προσπάθεια εκ μέρους των εκπαιδευτικών να επηρεάσουν πώς και ποια γνώση, αξίες και υποκειμενικότητες παράγονται μέσα από ιδιαίτερα σύνολα κοινωνικών σχέσεων. Η παιδαγωγική γίνεται κατανοητή σε αυτό το πλαίσιο ως πολιτική και ηθική πρακτική που εκλαμβάνει την εκπαίδευση ως πρόγραμμα σχετικό με την τρέχουσα προσπάθεια για μια ουσιαστική δημοκρατία. Η κριτική παιδαγωγική προσπαθεί να κατανοήσει και να εμπλέξει τα σχολεία ως χώρους όπου η κουλτούρα, η εξουσία, η γνώση και η εμπειρία ενώνονται για να παραγάγουν ιδιαίτερες ταυτότητες, αφηγήσεις και κοινωνικές πρακτικές που προϋποθέτουν πάντα ένα όραμα του μέλλοντος.

* Ποιος είναι ο κοινωνικός και πνευματικός ρόλος του πανεπιστημίου;

- Το πανεπιστήμιο πρέπει να διδάσκει στους νέους πώς να σκέφτονται κριτικά, να εκτιμούν και να εμπλέκονται με τις διαφορετικές ιστορικές παραδόσεις, και να μαθαίνουν από την τεράστια ποικιλία των πολιτισμών που χαρακτηρίζουν τη σφαίρα της παγκοσμιότητας. Αλλά κρίνω πως το πανεπιστήμιο πρέπει να υπερβεί τον κοινωνικό και πνευματικό ρόλο του όπως τον οριοθετεί το φιλελεύθερο ιδανικό. Θεωρώ πως το πανεπιστήμιο πρέπει να καθορίσει και να υπερασπίσει το έργο του ως μια δυναμική δημοκρατική δημόσια σφαίρα, επειδή είναι ένας από τις λίγους χώρους που επιτρέπει στους νέους να μάθουν τη δύναμη της αμφισβήτησης της εξουσίας, ο μοναδικός ίσως χώρος που τους παρέχει τη δυνατότητα να

ανακτήσουν τα ιδανικά της συμμετοχικής δημοκρατίας, να επιβεβαιώσουν τη σημασία του δημόσιου αγαθού, να εντοπίσουν εκείνες τις αντιδημοκρατικές τάσεις που ωθούν τον κόσμο προς τις αυξανόμενες μορφές εκμετάλλευσης και κοινωνικού αποκλεισμού και να επεκτείνει τις ικανότητές τους ώστε να συμβάλλουν στην προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής δικαιοσύνης σε όλο τον κόσμο. Σαφέστατα, το πανεπιστήμιο πρέπει να εκπαιδεύει τους φοιτητές να σκέφτονται πέρα από το να κερδίσουν μία θέση στην αγορά εργασίας και να γίνουν επιδέξιοι καταναλωτές. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει όχι μόνο να αποδεσμευτεί από τη στενή λογική της εταιρικής κουλτούρας, πρέπει να λειτουργεί ως χώρος που προσφέρει στους φοιτητές την ευκαιρία να συμμετέχουν οι ίδιοι στα βαθύτερα προβλήματα της κοινωνίας.

* Είστε εναντίον της επιβολής των κανόνων αγοράς στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Μπορείτε να διευκρινίσετε με ποιον τρόπο η αγορά αλλοιώνει την αποστολή του πανεπιστημίου;

- Καθώς τα πανεπιστήμια αρχίζουν να υιοθετούν όλο και περισσότερο την ιδεολογία της «επιχείρησης» και να υποκύπτουν στις ανάγκες του κεφαλαίου, ανησυχούν όλο και λιγότερο για το πώς να εκπαιδεύσουν τους φοιτητές στην ιδέα της διακυβέρνησης, την πολιτική σημασία των δημοκρατικών αξιών της γνώσης. Λειτουργώντας ως πεδίο κατάρτισης για τους μελλοντικούς υπαλλήλους και ως βιτρίνα για τις εταιρείες, το πανεπιστήμιο είναι τώρα μέρος μιας ανίερης συμμαχίας που εξυπηρετεί κατά ένα μεγάλο μέρος το κυρίαρχο κράτος, στρατιωτικές και επιχειρησιακές πολιτικές, αποσυνδένοντας όλες τις πτυχές της ακαδημαϊκής παραγωγής της γνώσης από τις δημοκρατικές αξίες και έργα. Τα άτομα στη διοίκηση ενός πανεπιστημίου υποχρεώνονται να σκέφτονται με τους όρους της αγοράς, ενώ σε μερικές περιπτώσεις εταιρικά συμφέροντα

άμεσα χρηματοδοτούν, διαμορφώνουν και στελεχώνουν ερευνητικές μονάδες. Η διαφορά μεταξύ γνώσης και προϊόντος χάνεται και ένα αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης είναι ότι κυρίως η επιστημονική γνώση, η βιοτεχνολογία και η έρευνα γύρω από τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές να έχουν ιδιωτικοποιηθεί και εμπορευματοποιηθεί. Οι δε φοιτητές αντιμετωπίζονται από όλο και περισσότερα πανεπιστήμια ως «πελάτες». Με τέτοια «εταιρικοποίηση» του πανεπιστημίου αποτελεί μια μορφή εκχυδαϊσμού της παιδείας και ενέχει μεγάλους κινδύνους για το πανεπιστήμιο ως δημοκρατική δημόσια σφαίρα.

* Δεν θα έπρεπε να προετοιμάζουν τα πανεπιστήμια τους σπουδαστές και για την ένταξή τους στην παραγωγή;

- Το πανεπιστήμιο πρέπει να εξοπλίζει τους ανθρώπους για να ενταχθούν στον εργασιακό χώρο, πρέπει επίσης να τους εκπαιδεύει ώστε να αμφισβητούν την εργασιακή εκμετάλλευση και τις ανισότητες, να μπορούν να φανταστούν δημοκρατικά οργανωμένες μορφές εργασίας και να προσδιορίζουν και να προκαλούν εκείνες τις αδικίες που έρχονται σε αντίθεση με -και περικλύπτουν- τις πιο θεμελιώδεις αρχές της ελευθερίας, της ισότητας και του σεβασμού όλων των ανθρώπων που αποτελούν την παγκόσμια δημόσια σφαίρα. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι κάτι περισσότερο από την προετοιμασία για εργασία και την εκμάθηση πρακτικών δεξιοτήτων. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση σε μια δημοκρατία έχει επίσης ως στόχο τη φαντασία διαφορετικών εκδόχων του μέλλοντος και την πολιτική ως μορφή επέμβασης στη δημόσια ζωή.

* Όταν επιχειρηματολογείτε ενάντια στην ιδιωτικοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έχετε κάτι άλλο στο μυαλό εκτός από τα πανεπιστήμια να χρεώνουν δίδακτρα και να επιδιώκουν επιχορηγήσεις από ιδιωτικές πηγές;

- Η ιδιωτικοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να γίνει κατανοητή ως μέρος μιας πολύ ευρύτερης επίθεσης στην ίδια την έννοια του δημόσιου αγαθού, της διαφωνίας, του κράτους κοινωνικής πρόνοιας και της ίδιας της δημοκρατίας. Η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία μαζί με το αναδυόμενο κράτος εθνικής ασφάλειας θεωρεί πως οτιδήποτε δεν κυβερνάται από αγοραίες αξίες, αντιπροσωπεύει μια πηγή κινδύνου και πρέπει να απομακρυνθεί ως παθολογία. Τα πανεπιστήμια έχουν γίνει επικίνδυνα όχι μόνο επειδή είναι από τα ελάχιστα μέρη ακόμα, τουλάχιστον στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου η διαφωνία εκφράζεται, η εξουσία αμφισβητείται και τα δημοκρατικά ιδανικά λαμβάνονται σοβαρά υπόψη, αλλά και επειδή απειλούν την πρωτοκαθεδρία του φονταμενταλισμού της αγοράς, την κυριαρχία της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας με τον λυσσαλέο ατομικισμό της, την εντελώς ιδιωτικοποιημένη σύλληψη του πολίτη ως καταναλωτή, την ατελείωτή της παραγωγή υλικών και κοινωνικών ανισοτήτων και την άσεμνη πεποίθησή της ότι δεν υπάρχει κανένας άλλος τρόπος να οργανωθούν οι κοινωνικές σχέσεις - το τέλος της σκέψης συμπορευόμενο με το τέλος της ιστορίας.